

12. Шуляк С.А. Семантика звертань у текстах українських замовлянь / С.А. Шуляк // *Etudes ukrainiennes de philologie*. – Paris: Institute Culturel de Solenzara, 2012. – Pp. 216–221.

ДЖЕРЕЛА

1. Вербальна магія українців / О. Павлов, Т. Полковенко, В. Фісун. – К.: Вид-во «Бібліотека українця», 1998. – 96 с.

The article is devoted to recent Ukrainian researches dedicated to the magic function of language, reflected in folk incantations. This genre represents the continuum of myth and rite, syncretism of verbal and non-verbal magic practices.

Key words: language of folklore, Ukrainian incantations (charms), magic function of language.

УДК 81'255

Шеховцова Н.А.

ФЕМІНІТИВИ В УКРАЇНСЬКІЙ ПРЕСІ

У статті зроблено структурно-семантичний аналіз фемінітивів та подана спроба вивчення особливостей їх вживання. Авторка зосередила увагу на використанні фемінітивів в українських засобах масової інформації. Для ілюстрування дібрані яскраві приклади.

Ключові слова: фемінітив, словотвір, гендерна лінгвістика, комунікативна лінгвістика, структурно-семантичний аналіз.

Першими на зміни в суспільстві реагують засоби масової інформації. Загострення питання гендерного рівноправ'я та посилення ролі жінок у соціально-політичному житті спричинили збільшення кількості фемінітивів у ЗМІ.

Актуальність дослідження зумовлена фемінізацією української мови.

Метою дослідження є структурно-семантичний аналіз фемінітивів та вивчення особливостей вживання їх у вітчизняній пресі.

Словник гендерних термінів подає таке визначення фемінітивів: це слова жіночого роду, альтернативні або парні аналогічним поняттям чоловічого роду (які зазвичай використовуються до всіх людей незалежно від їхньої статі): льотчик — льотчиця, письменник — письменниця, професор — професорка, директор — директриса тощо. Тобто можна сказати: «Вона є

викладачем англійської мови», так само як і: «Вона є викладачкою англійської мови». [4]

Структурно-семантичні особливості та способи творення фемінітивів вивчалися такими дослідниками, як М. Брус, Я. Горецький, Л. Гумецька, Л. Двонч, І. Ковалик, О. Кондрацька С. Семенюк, М. Сенів, І. Шпітько та ін.

Результати дослідження О. В. Кондрацької свідчать, що іменники-фемінітиви утворюються від чоловічо-особових основ шляхом суфіксації (206 слів від загальної кількості досліджених агентивів, 94,5%), меншою мірою — складанням основ (4 слова, 1,83 %) або за рахунок формування стійких сполучень (8 словосполучень, 3, 67 %). [1]

Вчена О. А. Малахова визначила 13 суфіксів, які можуть утворювати іменники – назви осіб жіночої статі. Серед них найпродуктивнішими є суфікси -к- (учителька, директорка, лідерка, винищувачка), -иц- (урядовиця, авантюриця, очільниця), -ин- (філологиня, філософиня, своякиня), -ес- (агентеса, адвокатеса, критикеса), меншою мірою -ис- (актриса, редактриса). До речі, деякі суфікси можуть утворювати варіанти фемінітивів з однаковим лексичним значенням: мовознавиця і мовознавчиня, чемпіонка і чемпіонеса, водійка і водійчиня [2].

Аналіз зібраного нами фактичного матеріалу підтвердив гіпотезу дослідниці: в українській пресі фемініти з названими суфіксами значно переважають.

Міністерка освіти України Лілія Гриневич анонсувала свої зустрічі з міністрами освіти Румунії та Угорщини у зв'язку з законом "Про освіту" та закликала партнерів дослухатися до аргументів України. (Deutsche Welle від 26 вересня 2017 року)

*Попри те, що майже 24 тисячі **військовослужбовиць-жінок**, серед них 2916 офіцерок, сьогодні проходять військову службу, у День захисника та захисниць України їх забувають вітати. Окрім того, дехто намагається перетворити це свято на нове 23 лютого. Про це пишуть користувачі у соціальних мережах. (Громадське радіо від 14 жовтня 2017 року)*

*Письменниця і режисерка Ірина Цілик запропонувала у школі замість подарунків хлопчикам поспілкуватися з українською **військовою** Адріаною Сусак. (Громадське радіо від 14 жовтня 2017 року)*

На думку О. А. Малахової, на вибір суфіксу більшою мірою впливає не значення слова, а корінь.

«З якої мови він прийшов, на який звук закінчується, чи діють правила щодо чергування приголосних у процесі додавання суфіксів. Хоча вже можна говорити й про семантичну тенденцію – використання суфікса -ин- для творення назв жінок за діяльністю в науковій сфері: філологиня, історикиня, фізикиня», — зазначає вчена [2].

Однак деякі дослідники говорять про відсутність форм жіночого роду на позначення окремих професій чи родів діяльності — лексичні лакуни. [3, с. 85] Так, І. Шпітько зазначає, що фемінітиви не утворюються, зокрема: а) від складних іменників з другим дієслівним коренем: винороб, землемір, землероб, екскурсовод, квасовар, китолов, краболов, лісоруб тощо; б) від

запозичених іменників із афіксоїдами -граф, -лог: гінеколог, зоолог, імунолог, кардіолог, косметолог, космобіолог, стоматолог, філолог, географ, лексикограф, фотограф, хореограф тощо; в) від назв військових та наукових звань: академік, доцент, генерал, комісар, лейтенант, майор, маршал. [5]

Однак останнім часом у матеріалах ЗМІ спостерігаємо заповнення подібних лексичних лакун. Особливо це стосується тематичних матеріалів про гендерну рівність або, навпаки, її порушення. Хоча деякі редакції, зокрема «Українська правда» та «Громадське радіо», повсякчас використовують фемінітиви для називання професій жінок чи їхнього роду діяльності.

Робота над додатком і алгоритмами діагностики тривала 2 роки. У справі йому допомагала сестра, головна алерголог Запоріжжя, кандидатка медичних наук і викладачка Запорізького державного медичного університету Лілія Курилець. (Українська правда від 21 вересня 2017 року)

У студії Громадського Радіо — докторка економічних наук, вчений секретар Національного інституту стратегічних досліджень Олександра Ляшенко. (Громадського Радіо від 4 листопада 2017).

Канадська науковиця Катарін Гейхо спільно з чоловіком Ендрю Фарлі тривалий час займається питаннями кліматичних змін та глобального потепління. Фахівчині доводилося часто зіштовхуватися із працями науковців, які заперечують зміни у природному середовищі, спричинені діяльністю людини. (Українська правда від 13 вересня 2017)

На жаль, маємо констатувати непослідовність використання фемінітивів у засобах масової інформації. Іноді це виявляється в одній статті.

Медаллю «За військову службу Україні» нагороджена санітарка механізованого взводу 92-ї окремої механізованої бригади Сухопутних військ ЗСУ молодший сержант Ольга Коротка.

Орден «За заслуги» отримала композитор, професор кафедри Національної музичної академії України імені Чайковського Лесю Дичко. Почесне звання «Народний артист України» присвоєно співакці, композитору, викладачу вищого мистецького коледжу Київської дитячої Академії мистецтв Лесі Горової. (Дзеркало тижня від 7 березня 2017 року).

Питання використання фемінітивів в українській пресі потребує докладного вивчення, адже вибіркове використання таких форм порушує стрункість тексту. Натомість повна відмова від форм жіночих назв професій є виявом гендерної дискримінації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кондрацька О.В. Фемінні назви осіб за професією в сучасній польській мові: словотвірний аспект / О.В. Кондрацька // Слов'янський збірник. – 2012. – Вип. 16. – С. 266.
2. Малахова О. А. Фемінітиви — не данина моді, вони властиві українській мові як системі [Електронний ресурс] / О.А. Малахова. – Режим доступу: <http://womo.ua/olena-malahova/>

3. Маслова Ю.П. Специфіка найменувань осіб жіночої й чоловічої статі та категорія роду в газетних текстах./ Ю.П. Маслова / Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». – Вип. 50. – С. 85.
4. Словник гендерних термінів : [Електронний ресурс] – <http://a-z-gender.net/ua/>
5. Шпітько І.М. Фемінітиви з формантом -ка в українській і словацькій мовах [Електронний ресурс] / І.М. Шпітько // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Мовознавство. – 2010. – Т. 18, вип. 16. – С. 383–388. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdumo_2010_18_16_63

В статье сделан структурно-семантический анализ феминитивов и представлена попытка изучения особенностей их применения. Автор сосредоточил внимание на использовании феминитивов в украинских средствах массовой информации. Для иллюстрирования подобраны яркие примеры.

Ключевые слова: феминитив, словообразование, гендерная лингвистика, коммуникативная лингвистика, структурно-семантический анализ.

In the article a structural-semantic analysis of feminist is made and an attempt is made to study the peculiarities of their use. The author focuses on the use of feminist in the Ukrainian media. For illustration, selected bright examples.

Key words: feminityv, word formation, gender linguistics, communicative linguistics, structural-semantic analysis.

УДК 811.161.2 (07)

Шульжук Н.В.

УКРАЇНСЬКА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ: МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті на підставі аналізу мовознавчої та лінгводидактичної літератури обґрунтована доцільність комунікативно-прагматичної переорієнтації методики викладання української мови для студентів нефілологічних спеціальностей ВНЗ.

Ключові слова: когнітивно-дискурсивна лінгвістична парадигма, стратегія навчання української мови, професійна мова, комунікативна компетенція, дискурс, текст, мовленнєва діяльність.

Наприкінці ХХ століття об'єктом вивчення лінгвістичних та лінгводидактичних досліджень стає процес набуття й переробки інформації. Учені прагнуть переглянути загальні підходи й принципи дослідження мови у контексті когнітивно-дискурсивної лінгвістичної парадигми, орієнтованої не лише на «способи представлення знань у мові, а й на комунікативну компетенцію мовця» [13, с. 19], що вимагає перегляду й усталених стратегій навчання української мови – підпорядкування роботи над мовною теорією